

De waanzin van de vrouwelijke geleerde

KOOS NEUVEL

Het beoefenen van de wetenschap zou, zo dacht men in de negentiende eeuw, vrouwen waanzinnig maken. Een teveel aan geestelijke activiteit zou bij hen leiden tot verharding van het brein.

Het vrouwelijke werd geassocieerd met het onredelijke en wetenschap juist met de rede.

Tussen vrouwen en de wetenschap heeft het nooit erg geboterd. Er zijn weliswaar tekenen die op een betere verstandhouding wijzen – zo zijn er in bepaalde sectoren tegenwoordig meer vrouwelijke dan mannelijke studenten – maar onder het wetenschappelijk personeel, zeker in de hogere echelons, is het aantal vrouwen nog altijd bijzonder klein. Ondanks diverse feministische golven is het wetenschappelijk massief slechts hier en daar wat uitgelopen.

Die ondervetegenwoordiging heeft ongetwijfeld iets te maken met de problemen die vrouwen in alle beroepssectoren ondervinden, zoals de moeilijke verenigbaarheid van keukens, kind en carrière. Maar er zou ook nog wel eens iets specifiekers achter kunnen schuilen: een al dan niet terecht veronderstelde *incompatibilité d'humeurs* tussen vrouw en rede, een ongemakkelijke relatie tussen beiden waaruit slechts in uitzonderingsgevallen een harmonieus huwelijk is voortgevloeid.

Enkele aspecten van die kribbige verstandhouding werden verkend tijdens een symposium dat in november werd gehouden onder de titel 'Ongeregeld zenuwleven: historische opvattingen over de relatie tussen vrouwen en waanzin'. Op het eerste gezicht niet direct een titel die iets te maken lijkt te hebben met het wel en wee van de geleerde vrouw, maar wie over haar wil spreken kan niet zwaar over haar *alter ego*, de waanzinnige vrouw.

Vrouw en rede zouden namelijk zulke verraderlijke listen voor elkaar in petto hebben dat op het moment dat de vrouw denkt in de veilige haven van de rede te kunnen aanmeren, zij in werkelijkheid ten onder gaat in de draaikolken van de waanzin. In elk geval is de geleerde vrouw eeuwenlang als een ongerijmd verschijnsel, een buitenissig wezen beschouwd. Een over de boeken gebogen vrouw, dat kon niet goed blijven gaan. In een lezing over 'De waanzin van de vrouwelijke geleerde' bood dr.

Brita Rang, docente vrouwenstudies bij de Katholieke Universiteit Nijmegen, een kijkje in een wereld die ons tegenwoordig vreemd is. Ze liet haar toehoorders een röntgenfoto zien van het medisch denken in de achttiende eeuw, een portret dat heden ten dage in veel opzichten de lachlust opwekt. Maar daaraan moet worden toegevoegd dat het wel een medisch denken was met een grote maatschappelijke invloed. En de arrogante lach van de wel beter wetende twintigste eeuw zal verstommen wanneer die zich realiseert

Johanna Westerdijk (midden), de eerste vrouwelijke hoogleraar (in de leer der plantenziekten) in Nederland.